

คุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้น
ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ
Morality Ethics and Citizenship of students in every level
under the Ministry of Education Authority

อรทัย ทองฤกษ์ฤทธิ¹

เบญจมาศ ฉลาดการณ์²

ชรินทร์ จันทดี³

สุเชน เลิศวีระสวัสดิ์⁴

Dr.Orathai Thonglerklit¹

Benjamas Chaladgarn²

Charin Jantadee³

Suchen lertweerasawat⁴

Received: August 22,2023 Revised: August 22,2023 Accepted: November 27,2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และระดับอุดมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีการศึกษา 2564 รวม 6 ภูมิภาค โดยการวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีการใช้ตัวแบบสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) และกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนทุกช่วงชั้นในสถานศึกษาทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 5,040 คน

โดยผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนมีความแตกต่างกันตามระดับชั้นของผู้เรียน และส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ และจากผลการประเมินผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นเดียวกัน เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามเพศและภูมิภาคที่ต่างกัน พบว่าผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้อาจไม่สามารถตีความได้ว่าคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์เนื่องจากการเรียนการสอนเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมือง หากแต่อาจมีตัวแปรอื่นที่ส่งผลต่อแนวคิดของผู้เรียนได้ อาทิ สิ่งแวดล้อมด้านครอบครัว ด้านสังคมการเมือง ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการแก้ปัญหาดังกล่าวในเชิงการศึกษาเท่านั้น อาจจำเป็นต้องมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐทั้งหมดเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่สังคมต้องการและเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวเป็นความท้าทายของทุกหน่วยงานที่จะต้องบูรณาการกันในทุกมิติ ทั้งในแง่ของการดำเนินการในระดับนโยบาย ระดับอำนาจการ และระดับปฏิบัติเพื่อให้เกิดแนวคิดด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนที่ดีในอนาคตต่อไป

¹²³⁴ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

¹²³⁴ Bureau of Policy and Strategy, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education

⁴ Corresponding author Email: suchen.lert@gmail.com

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง, คุณธรรม, จริยธรรม, ผู้เรียนทุกช่วงชั้น

Abstract

This research aimed to study the morality ethics and citizenship of students from primary school, secondary school, and vocational education under the Ministry of Education authority, and higher education academies under the Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation authority in the fiscal year 2021. There are a total of six regions. Due to this research is quantitative research, and there is used the Multi - Stage Random Sampling method and sample size determination method from Mr. Kanchanasri S. et al. for 5,040 student samples.

The findings are as follows. The average of morals Ethics and Citizenship of Student assessment There are differences according to the level of the student. and most of them had an average level below the normal level. and from the assessment results of students in similar grade levels when considered by gender and different regions. It was found that the learners had different morals, ethics, and citizenship. Those findings cannot be interpreted as morals, ethics, and citizenship curriculum. But other factors may affect morals, ethics, and citizenship student concept, for example, Family atmosphere social or politics. Education has no one choice for solving this problem. Nevertheless, the government agency should be integrated for the good result of morals, ethics, and citizenship student concept and prepare for 21st-century populations.

However, this problem has challenges for all state agencies that should be integrated into all dimensions of the policy level administrative level, and practice level to create concepts of morality, ethics, and citizenship of good population in the future.

Keyword: All students in every level, Citizenship, Ethics, Morality

บทนำ

คุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมือง เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพในอนาคต โดยปัจจุบันที่สภาการณด้านคุณธรรมและจริยธรรมถูกตั้งคำถามจากสังคมในหลายกรณี อาทิ การทำร้ายร่างกาย หรือ การแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษา ได้สร้างผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะกับเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติ จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองให้แก่ประชากรตั้งแต่วัยเรียนเพื่อให้เป็นวัคซีนในการตัดสินใจในการกระทำสิ่งใด รู้จักยับยั้งชั่งใจในการกระทำสิ่งที่ไม่ดี และส่งเสริมการกระทำในสิ่งที่ดีที่เป็นประโยชน์ และรู้หน้าที่ที่จำเป็นต่อสังคม ซึ่งสำหรับกระบวนการการสร้างคุณธรรม จริยธรรมการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้แก่เยาวชนเพื่อให้เติบโตเป็นกำลังของชาติในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านความรู้ความสามารถ และด้านจิตใจ

โดยรัฐบาลที่เป็นผู้กำหนดนโยบายได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนเพื่อสร้างการพัฒนาให้แก่ประเทศตามแนวทางหลักความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (XYZ) ซึ่งมียุทธศาสตร์ชาติ

(พ.ศ. 2561 - 2580) เป็นแผนระดับที่ 1 (ผลลัพธ์สุดท้าย : Z) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) มีเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการที่ประเทศมีกำลังแรงงานที่มีคุณภาพทักษะในศตวรรษที่ 21 ทุกภาคส่วน รวมถึงสามารถพัฒนาศักยภาพในทุกด้านภายในระยะเวลา 20 ปี ตามวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ในส่วนของแผนระดับที่ 2 (ผลผลิต : Y) ที่เกี่ยวข้องคือ 1) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม ในแผนย่อยที่ 1 การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการเสริมสร้างจิตสาธารณะและการเป็นพลเมืองที่ดี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) และ 2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้มีการวางกรอบในด้านการศึกษามากมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ในเป้าหมายระดับมหุทธศาสตร์ เป้าหมายที่ 1 คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับ โลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉับพลันของโลก สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) และแผนระดับกระทรวง ซึ่งเป็นแผนระดับที่ 3 (ผลผลิต : X) ได้มีจุดเน้นในด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองจาก 1) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และ 2) แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในประเด็น ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

จากบริบทของคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองในปัจจุบันรวมถึงนโยบายหรือแผนที่เกี่ยวข้องในด้านการส่งเสริมการสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมือง (อรทัย ทองฤกษ์ฤทธิ์ และคณะ, 2561) โดยในปีงบประมาณพ.ศ. 2565 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกสังกัด สำหรับนำไปประกอบการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้นได้อย่างเหมาะสม กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนปฏิบัติการที่สนับสนุนการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำกับดูแล จึงได้กำหนดตัวชี้วัด และเครื่องมือในการประเมิน “ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาที่มีคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมือง” เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์ที่มีคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองของผู้เรียนให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยชุดเครื่องมือมาตรฐาน
2. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยชุดเครื่องมือมาตรฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และระดับอุดมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีการศึกษา 2564 รวม 6 ภูมิภาค จำนวนทั้งสิ้น 3,028,969 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และระดับอุดมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีการศึกษา 2564 ในสถานศึกษาทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 5,040 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) และกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 5% (ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, 2554) ทำให้ได้กรอบของขนาดตัวอย่างสำหรับการวิจัยอย่างน้อย 1,600 คน และเพื่อเป็นการป้องกันข้อมูลสูญหายและเพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ จึงได้มีการกำหนดขนาดตัวอย่างของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเพิ่มขึ้นเป็นระดับชั้นละ 720 คน จำแนกเป็นภูมิภาคละ 120 คน ซึ่งการศึกษาคั้งนี้เก็บข้อมูลกับผู้เรียน 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 2 และระดับปริญญาตรีปี 2

ตารางที่ 1 จำนวนหน่วยตัวอย่างในการประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน

ระดับ	ภูมิภาค						รวม
	กลาง	ใต้	ใต้ชายแดน	ตะวันออก	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	
ประถมศึกษาปีที่ 3	120	120	120	120	120	120	720
ประถมศึกษาปีที่ 6	120	120	120	120	120	120	720
มัธยมศึกษาปีที่ 3	120	120	120	120	120	120	720
มัธยมศึกษาปีที่ 6	120	120	120	120	120	120	720
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3	120	120	120	120	120	120	720
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2	120	120	120	120	120	120	720
ปริญญาตรีปี 2	120	120	120	120	120	120	720
รวม	840	840	840	840	840	840	5,040

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ จัดทำหนังสือเรียนถึงศึกษาธิการจังหวัดทุกจังหวัด เพื่อขอความอนุเคราะห์ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เรียนในเขตพื้นที่บริการของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแต่ละแห่ง พร้อมแนบชุดเครื่องมือและคู่มือการดำเนินงานจัดส่งทางไปรษณีย์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลคั้งนี้ กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้เรียนระดับประถมศึกษา ด้วยแบบประเมินผ่านรูปแบบ On hand และกลุ่มผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา จัดเก็บด้วยแบบประเมินผ่านรูปแบบออนไลน์

2. ผู้แทนสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ประสานสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนหรือนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตามจำนวนที่กำหนดไว้

3. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแต่ละแห่ง รวบรวมแบบประเมินระดับประถมศึกษา และส่งกลับมายังสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ภายในระยะเวลาที่กำหนด

4. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยกลุ่มยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง และครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบกลับแบบประเมินเพื่อเตรียมการสำหรับการดำเนินงานในขั้นต่อไป

ตัวแปรที่ศึกษา

1. คุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความซื่อสัตย์ 2) ด้านความเสียสละ 3) ด้านความอดทนอดกลั้น 4) ด้านความรับผิดชอบ 5) ด้านความพอเพียง และ 6) ด้านความมีระเบียบวินัย

2. ความเป็นพลเมือง ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน 1) ด้านการมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ 2) ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง 3) ด้านการยอมรับความแตกต่าง 4) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น 5) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และ 6) ด้านความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบประเมินคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนทุกช่วงชั้น และ 2) แบบประเมินความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้น ซึ่งเป็นชุดข้อมูลเครื่องมือมาตรฐานที่พัฒนาโดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปีงบประมาณ 2561 สำหรับประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 12 ฉบับ ตามจำนวนกลุ่มของผู้เรียน ซึ่งคำถามจะมีลักษณะเป็นข้อคำถามเชิงสถานการณ์และมีตัวเลือกของข้อคำถามที่สร้างตามทฤษฎีการพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development) โดยเครื่องมือมาตรฐานสำหรับประเมินคุณธรรมจริยธรรม ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเสียสละ ด้านความอดทนอดกลั้น ด้านความรับผิดชอบ ด้านความพอเพียง และด้านความมีระเบียบวินัย และเครื่องมือมาตรฐานสำหรับประเมินความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านการยอมรับความแตกต่าง ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และด้านความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม โดยเครื่องมือแต่ละชุดมีรายละเอียด ดังนี้

1. เครื่องมือมาตรฐานระดับชาติ สำหรับการประเมินคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 6 ฉบับ ประกอบด้วย 1) เครื่องมือมาตรฐานวัดคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 24 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.736 2) เครื่องมือมาตรฐานวัดคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.862 3) เครื่องมือมาตรฐานวัดคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.890 4) เครื่องมือมาตรฐานวัดคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.876 5) เครื่องมือมาตรฐานวัดคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับอาชีวศึกษา จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.860 และ 6) เครื่องมือมาตรฐานวัดคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.883

2. เครื่องมือมาตรฐานระดับชาติ สำหรับการประเมินความเป็นพลเมือง จำนวน 6 ฉบับ ประกอบด้วย 1) เครื่องมือมาตรฐานวัดความเป็นพลเมืองของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 24 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.793 2) เครื่องมือมาตรฐานวัดความเป็นพลเมืองของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.914 3) เครื่องมือมาตรฐานวัดความเป็นพลเมืองของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3 จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.930 4) เครื่องมือมาตรฐานวัดความเป็นพลเมืองของผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.873 5) เครื่องมือมาตรฐานวัดความเป็นพลเมืองของผู้เรียนระดับอาชีวศึกษา จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.883 และ 6) เครื่องมือมาตรฐานวัดความเป็นพลเมืองของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา จำนวน 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.917

ตารางที่ 2 รายละเอียดของเครื่องมือมาตรฐานวัดคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน

เครื่องมือ มาตรฐาน วัดคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียน	จำนวน ตัวเลือก	จำนวนข้อคำถาม						รวม	ค่าความ เชื่อมั่น
		ด้าน ความ ซื่อสัตย์ สุจริต	ด้าน ความ เสียสละ	ด้าน ความ อดทน อดกลั้น	ด้าน ความ รับผิดชอบ	ด้าน ความ พอเพียง	ด้าน ความ มี ระเบียบ วินัย		
ประถมศึกษาปีที่ 3	4	4	4	4	4	4	4	24	0.74
ประถมศึกษาปีที่ 6	4	5	5	5	5	5	5	30	0.86
มัธยมศึกษาปีที่ 3	6	5	5	5	5	5	5	30	0.89
มัธยมศึกษาปีที่ 6	6	5	5	5	5	5	5	30	0.88
อาชีวศึกษา	6	5	5	5	5	5	5	30	0.86
อุดมศึกษา	6	5	5	5	5	5	5	30	0.88

ตารางที่ 3 รายละเอียดของเครื่องมือมาตรฐานวัดความเป็นพลเมืองของผู้เรียน

เครื่องมือ มาตรฐาน วัดความเป็น พลเมือง ของผู้เรียน	จำนวน ตัวเลือก	จำนวนข้อคำถาม						รวม	ค่าความ เชื่อมั่น
		ด้าน การมี อิสราภาพ และ พึ่งตนเอง ได้	ด้าน การ เห็นคน เท่าเทียม กัน	ด้าน ยอมรับ ความ แตกต่าง	ด้าน การเคารพ สิทธิผู้อื่น	ด้าน ความ รับผิดชอบต่อ สังคม	ด้าน ความเข้าใจ ระบอบ ประชาธิปไตย และมีส่วนร่วม		
ประถมศึกษาปีที่ 3	4	4	4	4	4	4	4	24	0.79
ประถมศึกษาปีที่ 6	4	5	5	5	5	5	5	30	0.91
มัธยมศึกษาปีที่ 3	6	5	5	5	5	5	5	30	0.93
มัธยมศึกษาปีที่ 6	6	5	5	5	5	5	5	30	0.87
อาชีวศึกษา	6	5	5	5	5	5	5	30	0.88
อุดมศึกษา	6	5	5	5	5	5	5	30	0.92

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยชุดเครื่องมือมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ด้วยสถิติอ้างอิง ได้แก่ t-test for independent samples, การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance : ANOVA) และการทดสอบภายหลังเพื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยใช้สูตรของ Scheffe

ผลการวิจัย

ผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ด้วยชุดเครื่องมือมาตรฐาน และผลการเปรียบเทียบระดับคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน จำแนกตามเพศและภูมิภาคของผู้เรียน มีดังนี้

1. ผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนทุกช่วงชั้น

1.1 ระดับประถมศึกษา

1) ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมได้คะแนนคุณธรรม จริยธรรมเฉลี่ย 77.99 คะแนน จากคะแนนเต็ม 96 คะแนน โดยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความเสียสละ และน้อยที่สุดคือด้านความซื่อสัตย์สุจริต และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า คุณธรรม จริยธรรมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความอดทนอดกลั้น และด้านความมีระเบียบวินัย ตามลำดับ

2) ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมได้คะแนนคุณธรรม จริยธรรมเฉลี่ย 104.18 คะแนนจากคะแนนเต็ม 120 คะแนน โดยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความเสียสละ และน้อยที่สุดคือด้านความพอเพียง และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า คุณธรรมจริยธรรมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านความพอเพียง ด้านความรับผิดชอบ และด้านความอดทนอดกลั้น ตามลำดับ

1.2 ระดับมัธยมศึกษา

1) ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมได้คะแนนคุณธรรม จริยธรรมเฉลี่ย 134.56 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน โดยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความเสียสละ และน้อยที่สุดคือด้านความซื่อสัตย์สุจริต และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า คุณธรรม จริยธรรมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านความเสียสละ ด้านความอดทนอดกลั้น และด้านความรับผิดชอบ ตามลำดับ

2) ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมได้คะแนนคุณธรรม จริยธรรมเฉลี่ย 140.71 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน โดยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความเสียสละ และน้อยที่สุดคือด้านความมีระเบียบวินัย และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า คุณธรรม จริยธรรมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความเสียสละ และด้านความพอเพียง ตามลำดับ

1.3 ระดับอาชีวศึกษา

1) ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 3 ในภาพรวมได้คะแนนคุณธรรมจริยธรรมเฉลี่ย 127.52 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความอดทนอดกลั้น และน้อยที่สุดคือด้านความซื่อสัตย์สุจริต และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า คุณธรรมจริยธรรมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านความอดทนอดกลั้น ด้านความพอเพียง และด้านความมีระเบียบวินัย ตามลำดับ

2) ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 2 ในภาพรวมได้คะแนนคุณธรรมจริยธรรมเฉลี่ย 135.06 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความเสียสละ และน้อยที่สุดคือด้านความมีระเบียบวินัย และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า คุณธรรมจริยธรรมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความอดทนอดกลั้น และด้านความพอเพียง ตามลำดับ

1.4 ระดับอุดมศึกษา ในภาพรวมผู้เรียนระดับปริญญาตรี ได้คะแนนคุณธรรม จริยธรรมเฉลี่ย 134.80 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความเสียสละ และน้อยที่สุดคือด้านความมีระเบียบวินัย และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า คุณธรรม จริยธรรมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านความอดทนอดกลั้น ด้านความรับผิดชอบ และด้านความเสียสละ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน จำแนกตามเพศ

2.1 ระดับประถมศึกษา ในภาพรวมผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคุณธรรม จริยธรรมทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน และในภาพรวมผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ระดับมัธยมศึกษา ในภาพรวมผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมทั้งในภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความเสียสละ ด้านอดทนอดกลั้น ด้านความรับผิดชอบ และด้านความพอเพียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมและรายด้าน 5 ด้านดังกล่าว สูงกว่าเพศชาย ส่วนด้านความมีระเบียบวินัย ไม่แตกต่างกัน และในภาพรวมผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคุณธรรม จริยธรรมทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่าเพศชาย

2.3 ระดับอาชีวศึกษา ในภาพรวมผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 3 ที่มีเพศต่างกัน โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่าเพศชาย และในภาพรวมผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 2 ที่มีเพศต่างกัน เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่าเพศชาย

2.4 ระดับอุดมศึกษา ในภาพรวมผู้เรียนระดับปริญญาตรี ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมทั้งในภาพรวมและรายด้าน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอดทนอดกลั้น ด้านความรับผิดชอบ ด้านความพอเพียง และด้านความมีระเบียบวินัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมและรายด้าน 4 ด้านดังกล่าว สูงกว่าเพศชาย ส่วนด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความเสียสละ ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน จำแนกตามภูมิภาค

3.1 ระดับประถมศึกษา

1) ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมเท่ากับ 77.99 คะแนน โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาคกลาง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 80.37) ขณะที่ผู้เรียนในภาคใต้ มีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมต่ำที่สุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 76.08)

2) ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมเท่ากับ 104.18 คะแนน โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาคตะวันออก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 107.16) ขณะที่ผู้เรียนในภาคเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 101.43)

3.2 ระดับมัธยมศึกษา

1) ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมเท่ากับ 134.56 คะแนน โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด คือ ภาคตะวันออก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 142.01) ขณะที่ผู้เรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 127.37)

2) ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวมเท่ากับ 140.71 คะแนน โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด คือ ภาคเหนือ (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 144.23) ขณะที่ผู้เรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 133.87)

3.3 ระดับอาชีวศึกษา

1) ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวม เท่ากับ 127.52 คะแนน โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด คือ ภาคเหนือ (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 133.83) ขณะที่ผู้เรียนในภาคใต้ชายแดน มีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรม จริยธรรมต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 118.11)

2) ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 2 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวม เท่ากับ 135.06 คะแนน โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 138.77) ขณะที่ผู้เรียนในภาคกลางมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 130.28)

3.4 ระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนระดับปริญญาตรี พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมในภาพรวม เท่ากับ 134.80 คะแนน โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด คือ ภาคเหนือ (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 142.78) ขณะที่ผู้เรียนในภาคใต้ชายแดนมีคะแนนเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 128.79)

4. ผลการประเมินความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้น

4.1 ระดับประถมศึกษา

1) ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมได้คะแนนเฉลี่ย 71.92 คะแนน จากคะแนนเต็ม 96 คะแนน โดยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น และน้อยที่สุดคือด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า ความเป็นพลเมืองทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านการมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ ด้านความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม และด้านการเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ตามลำดับ

2) ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมได้คะแนนเฉลี่ย 105.05 คะแนน จากคะแนนเต็ม 120 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน และน้อยที่สุดคือด้านการยอมรับความแตกต่าง และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า ความเป็นพลเมืองทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านการมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ ด้านความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม และด้านการเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน ตามลำดับ

4.2 ระดับมัธยมศึกษา

1) ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมคะแนนเฉลี่ย 136.88 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความเข้าใจระบบประชาธิปไตย และมีส่วนร่วม และน้อยที่สุดคือด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า ความเป็นพลเมืองทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้านความเข้าใจระบบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม และด้านการยอมรับความแตกต่าง ตามลำดับ

2) ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวม ได้คะแนนเฉลี่ย 137.31 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และน้อยที่สุดคือด้านการยอมรับความแตกต่าง และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า ความเป็นพลเมืองทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการยอมรับความแตกต่างและด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น ตามลำดับ

4.3 ระดับอาชีวศึกษา

1) ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 3 ในภาพรวมได้คะแนนเฉลี่ย 123.42 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ และน้อยที่สุดคือด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า ความเป็นพลเมืองทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านการเห็นคุณค่าของคนเท่าเทียมกัน ด้านการมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ และด้านการยอมรับความแตกต่าง ตามลำดับ

2) ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ ๒ ในภาพรวมได้คะแนนเฉลี่ย 132.27 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และน้อยที่สุดคือด้านความเข้าใจระบบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า มีเพียง 1 ด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์ปกติ คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนด้านที่เหลือมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านการมีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ ด้านการเห็นคุณค่าของคนเท่าเทียมกัน และด้านการยอมรับความแตกต่าง ตามลำดับ

4.4 ระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนระดับปริญญาตรี ในภาพรวมได้คะแนนเฉลี่ย 135.27 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และน้อยที่สุดคือด้านการเห็นคุณค่าของคนเท่าเทียมกัน และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติ (Norm) พบว่า ความเป็นพลเมืองทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติใน 3 อันดับแรก คือ ด้านการเห็นคุณค่าของคนเท่าเทียมกัน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น ตามลำดับ

5. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองของผู้เรียน จำแนกตามเพศ

5.1 ระดับประถมศึกษา ในภาพรวมผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเห็นคุณค่าของคนเท่าเทียมกัน ด้านการยอมรับความแตกต่าง ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และด้านความเข้าใจระบบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและราย

5 ด้านดังกล่าว สูงกว่าเพศชาย ส่วนด้านการมือสกรภาพและฟังตนเองได้ ไม่แตกต่างกัน และ**ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6** ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

5.2 ระดับมัธยมศึกษา ในภาพรวม**ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3** ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่าเพศชาย และในภาพรวม**ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6** ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่าเพศชาย

5.3 ระดับอาชีวศึกษา ในภาพรวม**ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 3** ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่าเพศชาย และในภาพรวม**ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 2** ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมือง ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านสูงกว่าเพศชาย

5.4 ระดับอุดมศึกษา ในภาพรวม**ผู้เรียนระดับปริญญาตรี** ที่มีเพศต่างกัน มีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมือง ในภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน แตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองในภาพรวมและรายด้าน 5 ด้านดังกล่าว สูงกว่าเพศชาย ส่วนด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกัน

6. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความเป็นพลเมืองของผู้เรียน จำแนกตามภูมิภาค

6.1 ระดับประถมศึกษา

1) **ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3** พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวม เท่ากับ 71.92 โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงสุด คือ ภาคกลาง (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.97) ขณะที่ผู้เรียนในภาคเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 69.43) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายภูมิภาค พบว่า ผู้เรียนภาคกลางมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวมสูงกว่าผู้เรียนภาคใต้และภาคเหนือ

2) **ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6** พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวม เท่ากับ 105.05 โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงสุด คือ ภาคตะวันออก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 107.63) ขณะที่ผู้เรียนในภาคใต้ชายแดน มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 102.13) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายภูมิภาค พบว่า ผู้เรียนในภูมิภาคที่ต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวมแตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า ไม่มีคู่ใดที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6.2 ระดับมัธยมศึกษา

1) **ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวม เท่ากับ 136.88 โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงสุด คือ ภาคตะวันออก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 149.46) ขณะที่ผู้เรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 126.51) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายภูมิภาค พบว่า ผู้เรียนภาคตะวันออกมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวมสูงกว่าผู้เรียนภาคกลางภาคใต้ชายแดน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนผู้เรียนภาคใต้และภาคเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวมสูงกว่าผู้เรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวม เท่ากับ 137.32 โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงสุด คือ ภาคตะวันออก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 139.53) ขณะที่ผู้เรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 129.63) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายภูมิภาค พบว่า ผู้เรียนภาคตะวันออก ภาคใต้ ภาคใต้ชายแดน และภาคกลาง มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวมสูงกว่าผู้เรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6.3 ระดับอาชีวศึกษา

1) ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 3 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวม เท่ากับ 123.42 โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงสุด คือ ภาคเหนือ (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 130.75) ขณะที่ผู้เรียนในภาคใต้ชายแดน มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 106.05) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายภูมิภาค พบว่าผู้เรียนภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวมสูงกว่าผู้เรียนภาคใต้ชายแดน

2) ผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 2 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวม เท่ากับ 132.27 โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงสุด คือ ภาคใต้ (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 138.69) ขณะที่ผู้เรียนในภาคใต้ชายแดน มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 122.60) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายภูมิภาค พบว่า ผู้เรียนภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวมสูงกว่าภาคใต้ชายแดน

6.4 ระดับอุดมศึกษา พบว่า ผู้เรียนระดับปริญญาตรี มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวมเท่ากับ 132.27 โดยภูมิภาคที่ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองสูงสุด คือ ภาคใต้ (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 138.69) ขณะที่ผู้เรียนในภาคใต้ชายแดน มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 122.60) และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายภูมิภาค พบว่า ผู้เรียนในภาคใต้ ภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยความเป็นพลเมืองในภาพรวมสูงกว่าผู้เรียนภาคใต้ชายแดน

การอภิปรายผล

จากการที่ภาครัฐเห็นความสำคัญและได้มีนโยบายที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองแก่เยาวชน ดังนี้ 1) ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ที่มีเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาเกี่ยวข้องกับการที่ประเทศมีกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ทุกภาคส่วน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในทุกด้าน 2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม และการเสริมสร้างจิตสาธารณะและการเป็นพลเมืองที่ดี 3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ด้านการศึกษาเพื่อให้คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกโฉมฉบับพลันของโลก 4) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 5) แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ โดยนโยบายและแนวทางการพัฒนาดังกล่าว ล้วนมีเป้าหมายหลักเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้กำลังคนของประเทศเกิดคุณธรรม จริยธรรม

และมีความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ในแบบของไทย และสามารถอยู่ร่วมกับบริบทโลกได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ

จากผลการศึกษาจะพบว่าผลการประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรมในทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ (Norm) โดยอาจมีความสืบเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม หรืออาจลงลึกไปถึงสภาพของชุมชนและครอบครัวที่มีความแตกต่างหลากหลาย โดยความท้าทายที่เกิดขึ้นอาจต้องมีวิธีการที่ชัดเจนในการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์สู่ทุกระดับทุกช่วงวัย อาทิ รูปแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมตามภูมิสังคม หรือการปรับบทบาทของผู้สอน ผู้บริหาร หรือผู้ออกแบบนโยบายให้สอดคล้องกับบริบทระดับสากล และสำหรับการดำเนินงานของคณะผู้เขียน ข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้นที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ในครั้งนี้นี้ ได้นำไปเป็นข้อมูลเผยแพร่ต่อองค์การศึกษาด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปพัฒนาการดำเนินงานด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองในสถานศึกษาหรือหน่วยงานตามบริบทที่เหมาะสม รวมถึงการนำข้อมูลผลการศึกษานี้อ้างอิงประกอบการจัดทำแผนงานด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นพลเมืองของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดความชัดเจนและเหมาะสมต่อไป

สรุป

จากการอภิปรายผลจะสามารถสะท้อนได้ว่าค่าเฉลี่ยของการประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนมีความแตกต่างกันตามระดับชั้นของผู้เรียน และส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ (Norm) และผลการประเมินผู้เรียนที่อยู่ในระดับชั้นเดียวกัน เมื่อพิจารณาโดยจำแนกตามเพศและภูมิภาคที่ต่างกัน พบว่า ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่ต่างหากแต่อาจมีตัวแปรอื่นที่ร่วมส่งผลต่อแนวคิดและพฤติกรรมของผู้เรียนได้ อาทิ สิ่งแวดล้อมด้านครอบครัว ด้านสังคมการเมือง ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงการแก้ปัญหาดังกล่าวในแง่มิติทางการศึกษาเท่านั้น อาจจำเป็นต้องมีการบูรณาการของหน่วยงานรัฐทั้งหมดเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาแบบองค์รวม โดยข้อมูลที่ได้นำไปสู่การจัดทำนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงวัยในระยะต่อไป เพื่อขัดเกลาเยาวชนให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพทั้งในด้านองค์ความรู้ ความประพฤติ และคุณธรรม จริยธรรมในอนาคตตามที่ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กำหนดเป้าหมายไว้ และตอบสนองกับการเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการประเมินคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงวัยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองไปใช้

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ไปจนถึงระดับนโยบาย ควรมีการส่งเสริมคุณลักษณะพึงประสงค์ของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น โดยเฉพาะในด้านที่ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ให้มีแนวโน้มการพัฒนาที่ดีขึ้น โดยให้ความสำคัญและเริ่มต้นตั้งแต่เด็กเล็กระดับประถมศึกษา

ดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปจนถึงระดับอุดมศึกษา และอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งการให้ความรู้ทักษะ และประสบการณ์ผ่านการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา การดูแลเอาใจใส่ การชี้แนะให้คำปรึกษา และการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน

2. ผู้ที่เกี่ยวข้องควรออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสม โดยต้องคำนึงถึงบริบทและความแตกต่างระหว่างเพศ ตลอดจนความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และสภาพสังคมของแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทั้งในและนอกสถานศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรมีกระบวนการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนที่เหมาะสมตามแต่ละระดับชั้น โดยจัดลำดับความสำคัญและเน้นพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองในด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำ ก่อนเป็นลำดับแรก

2. ควรมีการพัฒนาเกณฑ์ปกติให้สอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรม ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นพลวัต เพื่อให้เกณฑ์ปกติมีความเป็นปัจจุบันและสะท้อนระดับคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียนได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

เอกสารอ้างอิง

ศิริชัย กาญจนวาสิ, ดิเรก ศรีสุโข และทวีวัฒน์ ปิตยานนท์. (2554). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. <https://ops.moe.go.th/%E0%B9%81%E0%B8%2566-2570/> สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2565). รายงานผลการประเมินคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองของผู้เรียนทุกช่วงชั้น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. <http://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/1540>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม. <http://nscr.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2019/04/10.pdf>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2560). มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 ธันวาคม 2560 เรื่อง แนวทางการเสนอแผนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี <https://www.soc.go.th/?s=4+%E0%B8%98.%E0%B8%84.+60&lang=th>

อรทัย ทองฤกษ์ฤทธิและคณะ. (2561). คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.